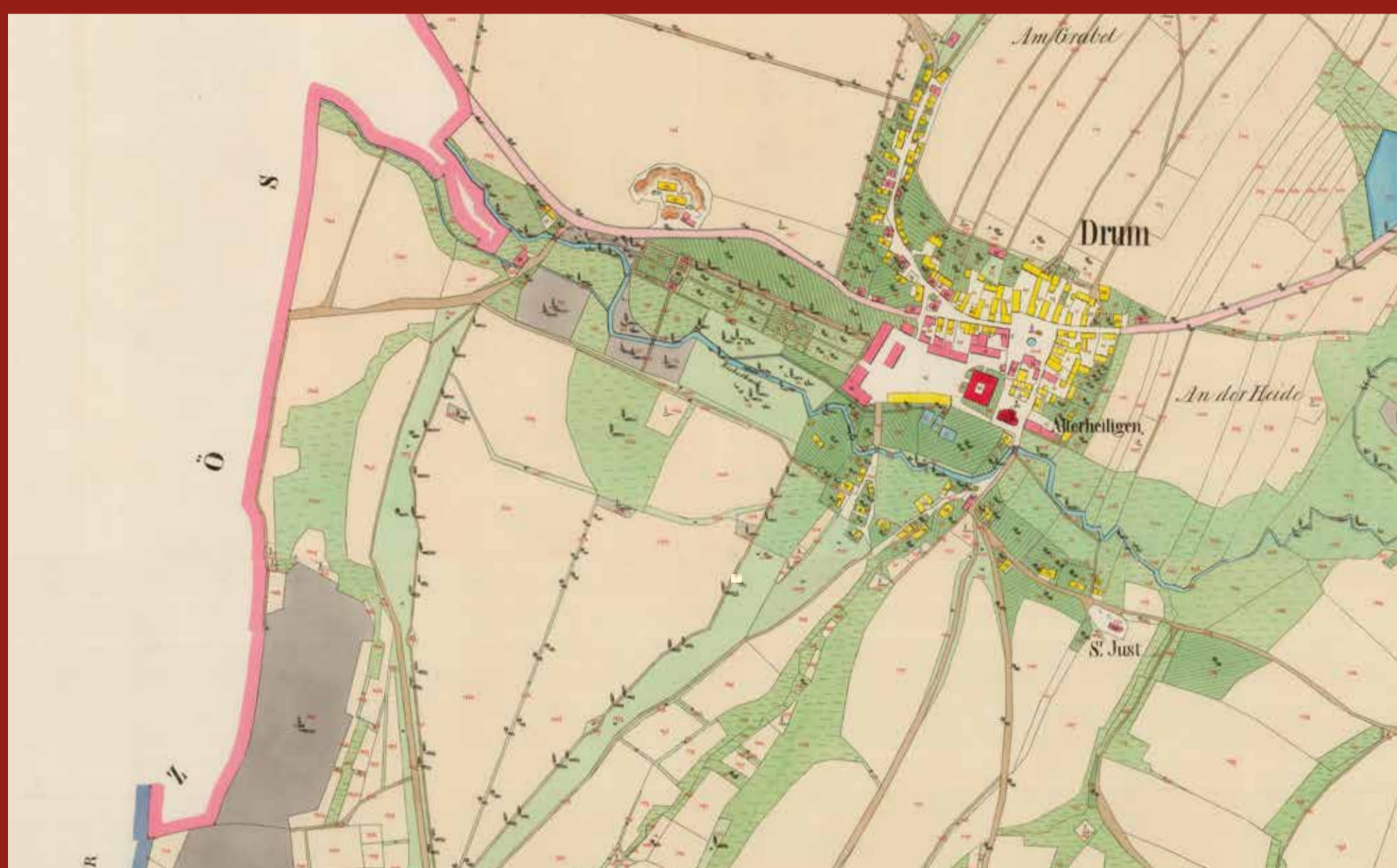

4.

1843

Stvolínky Liberecký kraj

Ves rozložená v nivě Bobřího potoka na rozhraní Dubské pahorkatiny a Českého středohoří. Poprvé je zmiňována roku 1197. K jejímu rozvoji došlo zejména po roce 1655, kdy se stala sídlem statku nově založeného litoměřického biskupství. Během 19. století se postupně proměnila většina usedlostí ze spalných na zděné. Podoba její zástavby je dodnes poznamenána odchodem původního německého obyvatelstva po roce 1945.

První zmínka o Stvolínkách pochází z roku 1197, kdy blahoslavený Hroznata daroval újezd Stvolínky Zdeslavovi a jeho bratrům, následně ve vsi vyrostl stejnojmenný dvorec. Původně česká ves se zřejmě již na konci 13. století poněmčila. Roku 1358 je poprvé zmiňován kostel a v roce 1384 fara. V letech 1358–1380 držel Stvolínky Hynek z Klučova. Během 30. let 15. století se nacházely v majetku lužického šlechtice Viléma z Ilburka. Od počátku 16. století byly Stvolínky součástí ronovského panství a roku 1538 se staly jeho sídlem.

V roce 1608 koupil panství Adam Hrzán z Harasova, jehož potomci se v držení Stvolínek stídali do 1. třetiny 17. století. Po konfiskačních peripetích ve 20. letech připadl statek císařským dekretem z 11. února 1636 Alžbětě Hrzánové, rozené Haugvicové z Biskupic. Statek byl v té době silně zadlužený s vyrabovanými vesnicemi a řadou opuštěných usedlostí a jeho nová majitelka byla nucena ho kvůli uhrazení dluhů prodat. Tak se dostal do majetku nově vznikajícího biskupství v Litoměřicích, o což usilovali zejména kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu a litoměřický probošt Maxmilián Rudolf, svobodný pán Schleinitz. Na území panství se v té době nacházely rybníky, lesy, mlýny a pivovar. V době vlastnictví litoměřických biskupů přibyla cihelna a bělidlo. Od roku 1898 vedla na okraji katastru obce dráha z České Lípy do Litoměřic, na které měly Stvolínky svou zastávku.

Ve třicátých letech 20. století se místní německé obyvatelstvo hlásilo většinou k Sudetoněmecké straně, takže po roce 1945 bylo z převážné části odsunuto. To se projevilo na celkovém stavebním úpadku obce, který je patrný do současnosti.

V 2. polovině 19. století postihly obec rozsáhlé požáry, kterým padla za obět převažující dřevěná zástavba. V roce 1861 shořelo deset domů se stodolami a střecha školy. Asi největší požár zažily Stvolínky roku 1874, kdy lehlo popelem 27 domů a 24 stodol. Nově vystavěné domy byly z nařízení stavebních řádů zděné, nejčastěji z místního čediče, pískovcových kvádrů či cihel.

Venkovská zástavba vzniklá před zmíněnými rozsáhlými požáry se ve Stvolínkách dochovala jen částečně. Jedná se zřejmě o domy, které byly podle údajů katastrálních map již v 1. polovině 19. století zděné a požáry se jich nedotkly. Dodnes si zachovaly alespoň částečně klasicistní fasády z té doby, jako například čp. 13. (obr. 1) Pozdně klasicistní podobu si uchovaly i domy vystavěné po zmíněných požárech na stvolíneckém náměstí, které často kryjí střechy s polovalbičkami a jejich fasády modelují zbytky výrazné pásové rustiky, jak můžeme vidět u čp. 46. (obr. 2) Zhoubným požárům se vyhnula jižní část vsi za Bobřím potokem, kde se díky tomu dochovaly roubené stavby, jejichž konstrukce byly upravovány ještě ve 20. letech 20. století, jako například u domu čp. 67. (obr. 3) Podobu vsi ovlivňují i poměrně velké zděné hospodářské stavby, zejména stodoly zachované u některých usedlostí. Jednou z nich je stavba s kruhovými průdchy v podstřeší zřejmě z počátku 20. století, stojící za budovou dnešního obecního úřadu čp. 53. (obr. 4) Ves tak dodnes představuje vcelku kompaktní doklad vývoje venkovské architektury v 19. a 20. století v daném regionu.

1.

2.

3.

